

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr 99. ANUL XIII.

Telegrafulu este de doua ori pe septem-
man: joi'a si Dumineca. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-
tru provinciile din Monarchia pe unu anu

8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiu, in 16/28 Decembre 1865.

Inseratele se platescu pentru
inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune

la

„Telegrafulu Romanu.“

pe anulu 1866.

Pretiulu abonamentulu este :

pe anu : pentru Sabiu — 7 f.

pentru Trannia si monarchia austri-
aca 8 f.

pentru Principatele romane unite si
straine 12 f.

pe 1/2 anu : pentru Sabiu 3 f. 50 xr.

pentru Trannia si monarchia austri-
aca 4 f.

pentru principatele romane unite si
tieri straine 6 f.

pe 1/4 anu : 1 f. 75 xr., 2 f. si 3 f.

Abonamentele ne rogamu a se tramite de tempuriu prin
epistole francate la

Edit. „Tel. Rom.“ in Sabiu.

Catra press'a diuaristica din Austria.*)

Comitetulu centralu c. r. austriacu pentru espusetiunea
de agricultura, arte si industria ce se va tine la Parisu in
1867 se adreséza catra tote foile publice, provocandu-le a si
aretá si de astadata patriotismulu. Ocasionea carea se olera
acum este espusetiunea dela Parisu din 1867, unde tote na-
tiunile potu sa si aduca la aretarea generala productele lor
de pe câmpulu artei, industriei si a agriculturii.

Austria dice mai departe comitetulu nu póte sa se es-
chida dela lupt'a acést'a de pace, ea trebuie sa arate lumii,
cu ce producte o au binecaventatu natur'a si trebuie sa arate
ce energia puternica este intr'ens'a si cum se desvólta si aci
gustulu celu bunu si frumosu, arta, industria si cultura pa-
mentului. Provóca diuaristica sa incuragieze tramiterea
de totu felulu de producte, si sa informeze pe publicu, cá sa nu
se retraga nimenea din caus'a unei modestii reu intielese, ca-
re modestia aru fi impreunata cu paguba reala si morala. A-
dauge mai departe, ca participarea la acésta espositiune aru
fi si o pretioasa pregatire pentru espositiunea ce aru avé a
se tine mai târdiu in Austria sub protectoratulu Inaltimei Sele
imp. Archiducelui Carolu Ludovicu.

Noi, câroru ne place a ne indreptá atentiunea si asupr'a
astoru feliu de lucruri, nu amu pututu sa ne interesamu mai de
aprópe de astadata publice de acestu lucru, din causele cari
ori cui potu sa'i fia cunoscute. Ne-amu maguli cu speranti'a,
ca de-si in ór'a a unspredecea, totusi modest'a nóstra re-
flessiune asupr'a cestiunei importante nu va fi nebagata in sé-
ma si asiá aducem aminte cu deosebire artistiloru, industri-
asiloru si agricultoriloru romani a se interesá de espositiune,
cá reputatiunea ce si o câstigase Porcestenii ore candu
la espositiunea din London sa se generalizeze si asupr'a al-
toru artisti, industriasi si agricultori ai nostri. Speramu in
fine ca Brasioyenii, Sacelenii, Zernestenii, Porcestenii, Resinare-
nii, Salistenii, Orastianii, Belgradenii, Abrudeni s. a. voru aretá
deosebitu interesu viu fatia cu espositiunea amintita si nu
voru lasá sa resune glasulu comitetulu centralu c. r. austri-
acu in desiertu. Spre putin'a informatiune a publiculu mai
adaugemu, ca aceea ce au fostu la Brasiovu in 1862 in
micu, la Parisu in 1867 va fi in mare, cáci acolo tote po-
pórele lumii-si duc productele naturali din tierile lor,
ale artei si manufacturiloru lor.

*) Noi amu scrisu aceste dupa alte foi. In momentulu candu era sa
incheiamu foi'a ne sosi si noue dela Escel. Gubernu regiu menti-
nat'a provocare in cestiunea espositiunei, carea din smintel'a es-
pedituri fu adresata la Brasiovu; vomu publica-o in nr. viitoriu. Red.

Cuventarea dlui dep. dietalu l. Balomiri tinuta in 5 Dec. in dieta.

Escelenti'a Ta D. presiedinte ! Inain'e de ce radicu vor-
b'a despre obiectulu pusu la ordinea dilei : indrasnescu a
motiva, pentru ce vorbescu eu in limb'a romanésca.

La motivarea ast'a me afla indemnatu de domnulu depu-
tatu Hoszu, care a spusu, ca cá románu aru avé sa verbésca
romanesce, dara cá sa fia priceputu, vré sa verbésca ungure-
sce. D. Hoszu a vorbitu unguresce, cá sa fia priceputu, eu
vorbescu romanesce, ca vreu sa fiu priceputu romanesce, ca
si romanesce ne pricepemu mai toti unii pe altii (helyes.)

Déca ma va intrebá cine-va, care lege me indreptatie-
sce la vorbire in limb'a romanésca; apoi de antaiu ia-siu a-
duce inainte art. I. de lege din anulu 1863, si decum-va nu
aru stá acestu art., apoi asiu aduce inainte egal'a indreptátre
natiunala basata pe poterea tempului presentu.

Escelentia ! Este unu proverbiiu latinescu, care snna :
„veritas ordium parit“ — si romanesce : adevverulu din gura
te face de ura.“

De-si proverbiiulu acest'a pe unu omu, care are voia de
a spune adevverulu, lu póte aduce la óresi-care ingrijire mai
vertosu, cu cátu proverbiiulu acest'a in limb'a magiara suna
asiá : szoly igazat, és bétörök a fejed (hohoho!) — Me rogu
numai de ascultare, totusi eu fára frica voi indresni a mi
declara parerea si a spune adevverulu gotu, precum aflu, ca a-
cést'a asiguratú fiindu, ca insmnatarea neplacuta a proverbii-
lui susu citatu a peritu, e prescria (verwikt.)

Escelentia ! Unu tata pre copilulu seu de multe ori ilu
dojenesce si i-lu bate, si totusi copilulu nu i-si perde iubi-
rea si increderea cátra tatalu seu. Déca cetimu rescripiele
imperatesci, prin care séu convocatu diet'a ast'a, si care e
la ordinea dilei, se pare ca románulu e sócolitu numai cá unu
fiu vitregu alu patriei acesteia, si nu cá unu fiu dulce, si unu
frate dulce cu natiunile celelalte conlocuitoare,

Si déca Románii, de-si superati au venitu la diet'a ast'a,
si au intratu in ea, au venitu aici condusi de iubirea si incre-
derea lorú cátra Imperatulu, cá sa se declareze si sa si des-
copere parerea lorú acolo, unde suntú chiamati prin Im-
peratulu.

Escelentia ! Eéca ne nitámu in istoria la originea nati-
niloru si a popóreloru conlocuitoare din Transilvania, aflámu,
ca nici un'a i-si are originea sea aici in Transilvania, tote
suntú venite si sedite din alte parti ale lumii, si nu suntú su-
rori dulci, ci vitrege.

Déca privimu starea poporulu románu in cultura, indu-
stria, in desvoltarea sea spiritala, apoi comparandu si com-
binandu-lu in privintiele aceste cu popórele celelalte conlo-
cuitoare; apoi cu dorere aflámu starea lui, de-si e celu mai
vechiu, o stare trista, si de totu diferitóre de starea natiuni-
loru conlocuitoare, asiá cátu poporulu románu prin natiunile
conlocuitoare se socotesce numai de o masa cruda (nyers tö-
meg — nyers erö.)

Ce a causatu starea ast'a superatiósa a Románului ?
Constitutiunea vechia, adeca cea de pána in 1848, care pen-
tru poporulu románu era mai multu decâtu vitrega, ca facendu
ea pe celelalte natiuni, surori jurate de cruce in contra po-
porulu románu, pe acest'a l'au apasatu, asupritu si portatu
cá o sluga.

Si inca mai cum au remasu Románii prin constitutiunea
vechia cá o masa cruda ?

Iaca Escelentia ! Ajungandu unii si altii dintre román
in clas'a nobilitara si aristocratica magiara si a inteligentiei
magiare, nu au mai potutu figurá cá románi, ci au debuítu sa
figureza de magiari, ca asiá au fostu legile, si starea sociala
de atunci, ca le era rusine a fi románi, si astadi inca se mai
sfiescu a se marturisi de románi.

Si déca amu cautá noi astadi in class'a aristocratiloru

și a inteligenței magiare după originea genetică-națională a familiilor, amu află unu contingentu mare de mass'a acea cruda românească.

Anulu 1848 ce ne-a adusu? In an. 1848 schimbându-se idea dominantă a spiritului timpului, adică idea constituționalismului cu idea naționalismului, făcându aceea locu estei'a, și uniunea magiara de frică germanisării s'a petrusu de ideea aceea a naționalismului, asiă încâtu a schimbatu constituțiunea cea veche în favoarea naționalismului geneticu.

În interesul naționalismului s'a schimbatu iobagi'a naturală în bani, și s'a pusu de pe o parte a locuitorilor pe totu contribuentii țierei, și asiă iobagi'a aceea în bani jace astăzi pe noi pe totu dându după totu florenulu de contribuțiune unu adausu de 27 cr. v. a. pentru desdaunarea iobăgiei naturale.

Decă cautămu principiulu, pe care suntu basate legile din anul 1848. apoi i-lu aflămu numai cu numele de „jogegyenlőség“ îndreptărire egală, s'eu „egalitate de dreptu“—dara în adeveru nu esista.

Legile din anul 1848 ne potu convinge despre lips'a de egalitate în dreptu. Dreptu aru fi, dara egalitate nu e. Decă vremu noi a află egalitate perfectă, aceea o putemu află în legile absolutistice bachiane, cu acea deosebire, ca acolo este egalitate, dara nu e dreptu.

Sa vedemu, ce dăcu legile din an. 1848? Art. VII. pt. 5 suna asiă: Ungarn ist bereit, alle besondern Gesetze und Freiheiten Siebenbürgen's, welche nebst dem, dass sie die vollständige Vereinigung nicht hindern, die Nationalfreiheit und Rechts'gleichheit begünstigen, anzunehmen und aufrecht zu halten. Va sa dica: Ungari'a sustine privilegiile ardelenesci, cari au fostu până acum în vigoare, și că cum aru dice indirecte, ca ea ține pe români totu în acea stare ticaloasă politică, în care au fostu și mai înainte. Decă cetimu articulu 2 din proiectulu de lege în privinți'a uniunii, apoi articulu acest'a întăresce pe art. 2 de lege alu Transilvaniei din an. 1848 despre legea electorală, articulu acest'a dă dreptu de reprezentare în dieta la sate ungurești precum e: Brescu, Vizakna, Kolos, Csikszereda, Szék, Ilyefalva etc. numai pentruca suntu ungurești, pe candu la alte sate și orășie mai mari și cu privire la populațiunea numeroasă, la starea industriei și a negocierii lor, cu multu mai de mare însemnatate nu le da, pentruca aceste suntu românești. În comitatele și districtele ungurești, precum și în scaunele secuiești au totu Ungurii și Secuii nobili dreptu de a votă în persoană la alegeri, pentruca mai totu suntu unguri; pentru sate e dreptulu de alegere conditionatu de unu censu de 8 fl. v. a. dare drăpta fără darea capului, pentruca pe sate multimea e a Românilor, cându pentru orășie și cetăți 1) totu cetățienii și orășienii până atunci îndreptății; 2) apoi totu insulu, care are o casa s'eu unu pămentu de 300 fl. că proprietate, fia proprietatea aceea și comuna cu muierea s'eu cu copii; 3) totu meserierii, industriașii, negocierii decă lucra bataru cu unu fecioru; 4) totu cari au unu veniu anual de 100 fl. pentruca în orășie și cetăți industriașii meserierii și negocierii suntu de naționalitate ungrăscă. Acest'a este egalitatea legilor Transilvaniei, astfelu e „jogegyenlőség“-ulu ungurescu 1848. Astfelu de egalitate nu pôte îndestuli pe Români, o astfelu de egalitate nu potu dori Români, fără de a-si dá testimoniu de paupertate, cumca nu au ideea despre spiritulu timpului. Trecendu la ordinea dălei, fără de a me dechiară însuși la obiectulu în merit'o pusu prin rescriptulu reg. că obiectu de dezbateră alu acestei adunări, adică la art. I. din 1848, s'a făcutu o propunere din partea Dlui deputatu Zeyk. dăcandu, ca dieta Transilvaniei e ilegală pentruca esistinți'a legale a un. Transilvaniei cu Ungari'a pre temeiulu art. I. din 1848 nu se pôte negă și asiă o dieta legală în Transilvani'a nu pôte fi; apoi motiveza ca legile din 1848 pentru aceea trebuie sa sté în valoare, pentruca suntu constituționale și numai pe cale constituțională se pôte sterge și uniunea, candu nu e stersă, ea esista.

Acestu principiu are consecința mare și ponderoasă. Decă este aceea ca legile constituționale numai pe cale constituțională se potu sterge atunci tôte legile din Verböczy, aprobate et compilate, articuli dietale et novellare trebuie sa aiba valoare și aru trebui sa se nulifice totu ce s'au făcutu din 1848 până acum, fia aceea pe cale politică, fia pe cale judiciară, pentru ca nu au basă constituțională. Unu omu cu caracteru, decă are unu principiu bunu, fide bona și sanatosu, rămâne consecventu principiulu s'eu, decă nu vrea sa cada în volnicia (Willkühr.)

Acum vine întrebarea, ca pôte-se unu astfelu de principiu realiză fără de a cadé în volnicia? eu dăcu, ca nu se pôte realiză, pentruca sistarea faptică și încetarea legilor constituționale în restimpulu dela 1848 până acum a causatu

fapte și templări, cari nu se mai potu face nefăcute s'eu ne-templare. Aici este de basă puterea timpului.

Puterea timpului încă e unu dreptu și legalitate, unu dreptu naturalu, o legalitate via, precandu legalitatea gôla fără putere naturală e môrta. Eu nu dăcu, ca uniunea nu se pôte face, dara decă se face acum, apoi e o ființă nouă produsă de puterea timpului de acum, dara nu din legalitatea anului 1848, Decă legalitatea constituțională pozitivă a esistat dela 1848 până acum, de ce nu a fostu și în activitate? — Pentruca i-a lipsitu puterea. Și decă vine acum la activitate, vine prin puterea de acum. Puterea e unu dreptu, fia ea morală fia fizică, fia numerică.

Eu dara din partea mea continuitatea nu spunu, ca nu o dorescu, dara dăcu, ca nu o cunosc, ca nu esista. Acum vine întrebarea, ca pe ce stămu noi dara? Eu dăcu, ca stămu pe diplom'a din 20 Oct. 1860, căci decă nu aru fi diplom'a aceea, atunci nu amu fi aci, nu aru fi dieta ast'a, ca pre bas'a acelei diplome s'a conchiamatu diet'a din 1863/4. Sa vedemu ce dice diplom'a din 20 Oct. 1860? Diplom'a în punctu trei stătoresce numai sfer'a de activitate marginată, adică autonomi'a țierei, dar nu și legile pozitive ale constituțiunii vechi, între autonomi'a că bas'a constituțională și între legile pozitive e mare deosebire; de-si în punctulu citatu e făcută provocatiune la constituțiune, la constituțiunea veche a Transilvaniei; totuși constituțiunea aceea nu se pôte pricepe împreună cu materialulu ei, cu legile pozitive ale Transilvaniei, ci numai în principiu, ce se pôte vedé din autografii imperatesci din 20 Oct. cătra c. Rechberg și 21 Dec. 1860 cătra br. Kemény, prin care a demandatu a se face dispuneriunea pentru compunerea unei diete corespunziătoare a Transilvaniei. Mai încolo prin dispuneriunile din 24 Martiu 1861 și de data din 24 Martiu 1861 s'a demandatu specialminte organizarea politică și a justiției, precum și observarea legilor civile și penale din timpul legislațiunii absolutistice, numai până la stătorirea loru pre calea legislațiunii.

De aici se vede, ca legile pozitive nu suntu deodată restituite cu autonomi'a Transilvaniei. Cine afirmă ilegalitatea dietei transilvane acel'a negă validitatea diplomei din 20 Oct. 1860. Asiă dar eu propunerea Domnului deputatu Zeyk nu o potu părtini. Ce se atinge de propunerea Escelentiei Sele Br. Siagun'a, o partinescu din motivele aduse de Escelenti'a

Vorbirea Dlui capitanu supremu Alessandru Bohatielu, (regalistu)

în sied. din 6 Dec. 1865.

Escelentissime Dle presiedinte! Inclita adunare!

Nu voiu abusa lungu de răbdarea prețimitei adunări. Eu din parte-mi dă'u de 19 Nov. 1865 o amu luat pentru fii inclitei natiuni magiare și secuie că o dă de bucuria, că o dă de învingere, că o serbatore natiunală, că o serbatore mare, ce o serbeza după unu restempu de 17 ani, în care au fostu eschisi din drepturile constituționale; în care tempu constituțiunea patriei parte a fostu sepusa, parte n'au fostu deplinu observată.

Eu amu venitu pre dă'u numita că sa me bucuru cu cei ce se bucura; amu venitu nutritu de aceea dulce speranță, cumca stimatei fii ai acestoru ambe natiuni sorore cari în 17 ani au învetiatu ce este eschisu din constituțiune, voru considera starea fiiloru natiunii române, voru fi învetiatu a precepe: ce au suferitu fii acestei natiuni fiindu eschisi din constituțiune în secolu.

Amu Domnilor cu bucuria de a marturisi de o parte, ca amu aflatu o deosebire mare între 19 Nov. 1865 și între 30 și 31 Maiu 1848, amu aflatu o schimbare, o înaintare mare. Amu veditu în fati'a mai multoru Domni vorbitori, și cu stima amu de a me exprima, ca toc'm'a din fati'a Dlui cons. gub. b. Kemény Domokos amu veditu exprimată o dorință sinceră de a împaciui fii deosebitelor natiuni din această patriă! Din vorbirea aceea— în care se a fostu întăritu mintea cu anim'a, și întiepciunea împreună cu simțurile, m'amu convinsu, ca intru adeveru doresce fericirea și împaciuirea acestei patrie (helyes). Și asiă Domnilor, de nu se întemplă o vorbire lungă în diu'a de eri aici, în această casa, n'asiu osteni atințiunea prea on. adunări; însă eri m'amu aflatu înselat în speranțiile mele.

În această înaltă casa, înaintea acestei preăstimate adunări, s'a desfășurat în dălele de curendu trecute trei opinii separate; o opiniune a Dlui dep. din comit. Clusului Carolu Zeyk, și a consotiloru simțurilor DSele; a două opiniiune a Escel. Sele Metropolitulu Br. de Siagun'a; a trei'a opiniune a D. deputatu alu cetății Sabiu Cons. gub. Rannicher, Fia-care din acești trei Domni, după ce-si exprima convingerile sele, asternu totdeodată câte unu proiectu de reprezentațiunile lor: D. Zeyk apera continuitatea dreptului; D. Zeyk, carele prin

apararea acéstiá, — prelânga aceea, ca observa regulele retorice — vorbesce cu unu cumpatu demnu de unu membru veteranu alu acestei adunări. Domnialui in opiniunea sea dice, ca acésta adunare, nu e dieta legala, pentruca diet'a legala a mar. pr. Transilvani'a, s'a incheiatu in an. 1848 pentru totdeun'a, si asiá de si are dorintia de a complaná trebile patriei, in sa nu afla locul acest'a de competente pentru aceea afla in sa cu cale sa faca representatiune câtra Maiestatea Sea in care sa fia rogatu, cá sa convóce pre reprezentantii transilvani la diet'a comuna din Bud'a-Pest'a.

Escelenti'a Sea Baronu de Siagun'a dice, asemene, ca dupa continuitatea dreptului, luat in sensulu Escel. Sele, diet'a acéstiá nu e capace de a luá la revisiune art. I. de lege din 1848. Motivandu-si parerea sea mai pre largu, si propune cá sa se faca un'a representatiune câtra Maiestatea Sea, prin care sa fia rogatu, cá sa intarésca art. de lege sunatoriu despre compunerea dietei, adusu in diet'a din Sabiu, si propusu Maiestáti Sele spre sanctiunare, si intarindu acelu art. de lege sa convóce o alta dieta pe bas'a acelu'a spre revisiunea pomenitului articulu I din 1848.

D. Rannicher propune, cá acelu art. sa se ia la revisiune in acésta dieta. Opiniunea D. dep. alu Clusiuului Zeyk si opiniunea Esc. Sele Br. de Siagun'a in un'a se conoscu, adeca nici unulu nici altulu nu afla diet'a acéstiá de capace de a otari in acestu obiectu, de a luá la revisiune pomenitulu art. — Se deosebescu in sa in fundamentulu pareriloru sale, pentruca pâna candu unulu afirméza ca locu competente aru fi diet'a din Bud'a-Pest'a; Esc. Sea observéza cá locu competente spre a luá pomenitulu articulu de lege la revisiune aru fi diet'a Transilvaniei compusa pre bas'a legéi aduse in diet'a din Sabiu. Se intalnesce asemenea propunerea Esc. Sele cu propunerea D. dep. din Sabiu Rannicher intr'unu punctu, adeca fia-care afla de competente diet'a Tranniei, pentru revisiunea art. I din 1848 adusu asemenea in diet'a Tranniei.

D. dep. alu Clusiuului spre motivarea propunerei sale a para continuitatea de dreptu, afirma ca art. I de lege din 1848 s'a adusu cu unanimitate si posiede tóte criteriile, ce pottesce unu art. de lege, cá sa fia validu.

Domniloru! ce se tine de continuitatea de dreptu, in principiu me alaturu câtra opiniunea dlui dep. alu Clusiuului; eu in sa din partemi nu pottescu cá constitutiunea Transilvaniei sa fia „tabula rasa“; me deosebescu in sa in unele pareri de d. dep. alu Clusiuului. Se amu iertare Domniloru! déca eu din partemi nu sflu art. I de lege din 1848 asiá de tare in fundamentulu seu, cátu acelu sa nu aiba lipsa de revisiune, séu déca ne vomu uitá la form'a esterna a lui, séu la cea interna. — Déca ne vomu uitá la impregiurárele intre care s'a adusu acelu art. — nu pomenescu standardele ce au fluturatu aici in acésta casa si in ferestrele toturoru caseloru din Clusiu; — eu aceste nu le-amu luat atunci, nu voiu sa le iau si astadi de semnu de intimidare, ci de unu semnu alu erumperei simtieminteloru acestei cetáti. Apoi nu voiescu Dloru a aduce in dabetate sigurantia publica din acésta cetate in 1848. — Sum pentru totdeun'a detoriu a-mi esprimá recunoscintia, de nu voiescu a dice admiratiunea, fatia cu portarea cea solida a cetatieniloru acestei cetáti din 1848. Sum Dloru! si nu mi amu potutu esprimá destulu admiratiunea fatia cu intielepciunea ce a desvoltat'o siefulu acestei cetáti din 1848. Cu tóte acestea s'a intemplat in 1848 atáta aici in Clusiu, cátu si afara de cetate, unele cá acele, care me silescu a dechiará, ca n'au fostu in Transilvani'a, pre tempulu aducerei acestei legi preste totu, tempu normale; nu voiescu a pomeni deputatiunea din Udvarhely, care a avutu o influentia mare asupr'a dietei din Clusiu, si influentia asupr'a familielor, in urma demonstratiuniloru acestei deputatiuni au fostu silite mai multe familii renumite a parasí cetatea, a-si parasí patri'a, dar pomenescu Dloru intemplarea acea, care s'a intemplat in un'a din dílele lui Marte in contr'a guvernului, cându s'a implutu uliti'a de prelânga palatiulu guvernului de poporu, strigandu „Ország gyülés! Unio!“ scl. intr'atát'a, incátu guvernatorulu de atunci si a perdutu flegm'a si precum mi spunu dela spate, si amu auditu si eu cu urechile, au strigatu câtra poporu „Takarodjanak haza“. — Apoi afara de cetate in tóta tiér'a, pe tóte radiorele se jucá „katonászdi“; pentru aceea indrasnescu a-mi esprimá acea convingere, — ca n'a fostu tempu normalu, candu s'au adusu art. I de lege din 1848. — Dar trebuie sa dicu, ca lipsesce din acelu art. de lege si bas'a morala, fatia cu acestea indrasnescu a trage atentiunea inaltei case la cele ce a dísu D. deputatu din Hatiegu, — la adunarea dela Blasiu.

Dloru sa nu luati, cá cându eu asiú atribuí potere legislativa la adunarea din Blasiu; in sa acea adunare, — precum m'amu convinsu eri din niscari scrisori aduse aci de unu préstimatu barbatu, a fostu conchiamata cu scirea si invoirea inaltulu guvernulu de atunci.

Sciu Domniloru, ca nu s'au adunatu numai atáti'a, cáti au fostu de a se aduná in sunetulu ordinatiunei inaltulu guvernulu; dar cumca aceea adunare n'a fostu „nyers tömeg“ me provocu la unu préstimatu Domnu, care a fostu de fatia, cá comisariu regiu. A fostu acolo intr'adeveru la 40,000 de ómeni, dar nu numai ca nu a fostu linistea conturbata nici pre unu minutu, dar mai nu audiai nici vorba pre ulitiele Blasiului, semnu, ca acolo au fostu adunatu unu poporu coptu.

Dloru nu atribuiu potere legislativa adunárei acelei'a; i atribuiu in sa dreptu de a petitiuná, dreptu de a-si esprimá dorintiele sele, de a-si esprimá dorintia sea asupr'a obiectelor ce erá atunci pertractande in adunarea tierei.

Dloru in adunarea aceea nu au fostu representata „nyers-tömeg“; in adunarea aceea afara de doi venerandi archipastori románi, au fostu representata tóta nobilimea transilvana romána; au fostu representata tóta inteligintia romána, nu credu sa fi lipsitu diece Románi, cari sciau scrie si cetí sa nu fia fostu de fatia; au fostu Consiliari guberniali, au fostu de fatia unu comite supremu din celu mai mare comitatu din Transilvani'a, dar nu au fostu numai cá spectatoru, ci a fostu cá participante la sfátuiri; au fostu cá alu doilea conducatoriu alu deputatiunei, care a dusu petitiunea adunárei din Blasiu la Maiestatea Sea; a fostu representanta scól'a, ambele diecese prin mai multe dieci de Protopopi si mai multe sute de preoti, au fostu reprezentanti mai bine de dóue sute mii de cetátieni liberi din fondulu regiu, au fostu reprezentante 2 regimente románe din granitia prin mai multi oficieri si veterani; au fostu representatu unu despártiementu de husari Románi-Secui, toti acesti'a proprietari din tiéra, proprietari celu putinu ai unei a siés'a parte a tierei. Opiniunea publica a acestor'a nu au fostu iertatu sa o ne bagámu in séma aici in dieta in 1848, candu séu adusu art. I. despre uniunea Transilvaniei cu Ungari'a. Acestei adunári din Blasiu atribuiescu dreptu, de a-si esprimá dorintia sea, si exprimarea dorintieloru făcuta acolo, nu au fostu iertata a o ignorá in dieta; fatia cu acésta adunare nu stá asemenarea, care a făcut'o doi deputati, cumca a bagá in séma protestulu Romániloru făcutu in Blasiu sémena cu unu protestu ce aru face unu pruncu in contr'a preotului botesatoriu, nu stá, pentruca Románi adunati acolo au fostu atunci máhuri, indreptáti a-si esprimá dorintiele, au fostu proprietari celu putinu la o a siés'a parte a acestei patrie.

Asemenea nu sta dupa a mea convingere nici asemenarea, ce a făcut'o D. Dr. si Prof. de drepturi Alexiu Dosz'a, cumca uniunea aru semená cu o casatotia ce a statu cáti-va ani fericita, apoi s'aru incepe procesu de nulificare, din punctulu „silei“, pentruca in contr'a acestei casatorii s'a făcutu protestu inainte. Din mai susu memoratele motive Dloru indrasnescu a afirmá, ca lipsesce partea morala din acea lege, si asiá Dloru de s'a si adusu acelu art. de lege in acésta casa „egyhangulag“ nu s'au declarat pe lângá elu egyhangulag, afara de acésta casa, inainte de aducerea lui, nu dupa acest'a. Acelu art. de lege nu a fostu naturalu alu majoritáti toturoru locuitoriloru acestei patrie. Unii dintre Domni vorbitoru de eri dicu, cá déca fii natiunei románe aducu la indoiéla art. I. de lege sunatoriu despre uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, pentru ce nu aducu la indoiéla si acelu art. de legi, care suna despre emanciparea poporului? La o asemenea asemenare s'a fostu dechiaratu Esc. Sea Metrop. Siulutiú, cumca „omnis similitudo claudicatu.“ Eu inca indrasnescu a dice, ca e mare deosebire intre aceste dóue legi; pentruca pâna candu un'a a fostu dorintia seculara a toturoru iobagiloru din acésta tiéra, asiá, incátu tóta tiér'a s'a dechiaratu pentru aducerea acelu art. si totu poporulu s'a bucuratu de aducerea acelu'a; atunci in contr'a aducerei art. de uniune s'a sprimatu opiniune contraria din cele mai multe párti. (Va urmá.)

Clusiu 30 Novembre 1865. (Intardiata.)*

Acéstiá e diu'a carea o a făcutu Domnulu sa ne bucrámu si sa ne desfatámu intr'ens'a.

Nu este Románu binesimfitoriu, carele sa nu fia rapitu de bucuria in diu'a acéstiá. Nu este Románu carele ajungendu diu'a de 30 Novembre, diu'a serbatórei S. Apostolu Andreiu celui antáiu chiamatu si diu'a onomastica a Inaltu Preasantitu Escelentiei Sele Par. Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Baronu de Siagun'a, sa nu-si plece genunchii inaintea Atotpotintelui, laudandu-lu si marindulu pentru pronia s'a, prin carea ni-a tramisu pre Archiepiscopulu si Metropolitulu nostru ANDREIU cá mantuitoriu natiunei si religiei nóstre.

*) Aceloru st. d. d. cari au binevoitu a ne tramite asemenea col. resp. trebuie sa ne exprimámu parerea de reu, ca de astadata pe lângá tóta bun'a vointia din lips'a spatiaului, nuamu potutu corespunde dorintiei densiloru, carea aru fi fostu, suntemu siguri si a publiculu cetitoriu, dar si a nóstra. Red.)

Asiá nu e mirare, ca Românii din Clusiu, precum si din Tractulu Clusului de josu se adunara la biseric'a gr. or. de aicea. Cultulu divin se incepù la 9 óre, la care celebrara 5 Preoti cu Parintele Protopopu Vas. Rosiescu in frunte. Adunarea fu numerosa, in carea mai cu séma a escelatu **Illustr. Sele Dnii Consiliari guberniali**, precum si cea mai mare parte a inteligintiei române, carea cu ocaziunea dietei se aflá in Clusiu. La liturgiá, se audiau dulcele cantári corale; in locu de priesna s'a intonatu in armonia incantatóre Imnulu „Eata diu'a cea dorita!“ Rogaciunile corespundiátore dilei rostite de P. O. D. Prot. locale Vasiliu Rosiescu, precum si rogaciunea de multamire rostita de mentionatulu P. Protopopu plecara pre toti in genunchi de a-i cere Esceletiei Sele vietia indelungata, dile senine si putere, cá si de aci înainte sa se póta luptá pentru interesele Tronului, patriei, natiunei si a bisericei nóstre.

La finea cultului divin P. on. D. Protopopu Vas. Rosiescu in un'a cuventare simburósa a vorbitu despre marea insemnatare a dilei, aratandu poporului numerosu meritele insemnate ale Esceletiei Sele si cu deosebire acelu, carele si l'a castigatu Eceletia Sea recastigandu Româniloru **Metropolia**, carea a fostu apusu de unu seculu si jumetate.

In fine preotimea si mirenimea tractuala, carea impinsa de dorulu celu mare, cá sa vada pre Parintele seu, pre Archipastorulu seu celu mare, au nisuitu la Clusiu din departare de doue si trei miluri. Cu P. Protopopu in frunte s'a dusu de a felicítatu pre Esceletia Sea, dupa aceea au urmatu Illustratiele Sele Dnii Consiliari guberniali impreuna cu mai multi ampioiati si in fine tinerimea academica si gimnasiala de aici. Pre toti ia primitu Esceletia Sea Parintele Archiepiscopu si Metropolitu cu cea mai mare dragoste de Parinte, iara tinerimei dandu-i nisce invetiaturi atátu de frumóse si folosítore, ineátu acelea cá unu grauntiu bunu la tempulu seu voru produce fruptele cele mai dulci.

Au n'a fostu diu'a acést'a intr'adeveru diu'a, carea o a facutu Domnulu sa ne bucurámu si sa ne desfatámu intr'ens'a? Diu'a, in carea Românii din lib. cetate reg. Clusiu au potutu salutá in mijloculu loru pre marele loru Archipastoriu. I. P.

Procedura la actulu de alegere a ablegatului din Orezidorfu (Cocota.)

Czernegyház lánga Timisiór'a in Noemvre 1865. Die Redactoru! Cercularulu Esc. Sele d. Taverniculu alu Ungarioi b. Sanyey dto 6 Nov. 1865 emisú cátra toti Comitii supremi ai Ungariei au fostu aliniscitu inimele fideliloru Románi, cari inca din an. 1861 au fostu machnite dar si iritate, pentru sacrilegile si terorisarile, care subordinatii oficianti Magiari, cu ocaziunea alegeriloru de ablegati pretotindenea au eseriatu, si acum'a póte fi de mirare! déca nerentórcemu la trist'a memoria din an. 1848 si la celu fatalu din 1861. Cetindu din jurnalele patriei nenorocósele intemplári, aflámu ca tóte acelea purcedu, dela suprematiasí egoismulu unoru aristocrati magiari si dorere! acum vedemu, ce felu de coruptiuni dejosítore pentru nobil'a natiune magiara, si ce intrigi prin atacuri sangeróse intre fiii patriei aducu unii suprematisátori aristocrati, neluánde in consideratiune nici mandatulu Esc. Sele Taverniculu, nici instructiunile Il. Sele d. comite supremu, dar nici ca au deschisu ochii se vadia, ca poporulu si mai cu séma celu românú, nu se da mai multu a se insielá prin programe cu fagaduieli mincínóse si prin beuturi, ba nici socetescu aceea ca poporulu judeca reu despre acei candidati de ablegatu, carii chieltuiescu mii de fiorini cu mancári si beuturi, si la unii dau si bani ga'a, cá sa corumpa poporulu in partea loru — Cáci prin acelea machinatiuni ma tare sa instrainéza decátu sa se apropie poporulu de ei, cáci acést'a in prostia lui asiá dice: unu d. ablegatu n'are diurna pe di mai multu de 5 f. si déca e adeveratu, ca elu luca pentru bunulu patriei si a poporului precum sa fagaduiescu nóua, apoi cum e acést'a, ca in locu de a-i plati noi cása lucre, pentru binele nostru si a patriei, vedemu ca elu chieltuiescu cu mancári si beuturi mii de fiorini cu noi, acést'a nu ne vine la socotéla — si déca suntu unii d. d. de pamentu, baroni si grofi asiá de indurati, de ce nu ne dau totdeun'a si mai alesu in fómete, ei numci cândusa se aléga de ablegati. A buna séma acei d. Spaii, baroni si grofi prin beuturi si mancári ne insielá, cá noi pentru acelea sa le dámu dreptulu nostru care inaltiatulu Imperatu ni l'au datu, ca apoi ei cu puterea si dreptulu nostru sa lucre in dieta pentru dreptulu nemesiloru, iara nu pentru dreptulu natiunei nóstre. — Din judecal'a acést'a a poporului potu invetiá unii frati Magiari aristocrati, cá prin beuturi si mancári in locu de a trage pre poporu cátra sine mai tare lu instrainéza, ba lu si intarita, din cauza ca ei in fapta arata scopulu loru, cáci cându poporulu românú dupa egalitate doresce a alege de ablegatu vre-unu fiu din sinulu natiunei sele intru care are incedere, si ca e cu capacitate eminenta — fratii Magiari se opunu cu tóta puterea spirituala si materiala alu impededá insa poporulu la o intemplare ca acést'a vorbesce iata asiá: fratiloru au nu vedeti ca cându vremu sa alegemu vre-unu domnu de un-guru, ne dau de beutu si mancátu — dar cându vremu sa alegemu unu d. de românú care in dieta sa ne apere dreptulu natiunalu si religunariu, ne batú, ba aducu catane, ne omoru si ucidu preotii, apoi este aceasta fratieta si egalitate cum dicuei, abuna séma acei domni, vréu in dieta sa lucre numai pentru dreptulu loru, dar nu si pentru alu nostru luati aminte!!!

Cu totu dreptulu, déca cautámu mai bine, in tóte cercurile de alegere, cum unii frati magiari aristocrati, cu intrigile loru prin ofi-

Redactoru respundiatoriu Nicolau Cristea,

ciantii subordinati, perturba ordinea si lasa lucrulu de vine la conflicte sángeróse nevine in gandu, ca iára s'a rentorsu tempulu nainte de 9 secolu, dar de civilizatiunea moderna a Europei au trecutú bab'a cu colacii. Iar candu vedi pre preotii románi, cari nu se dau a se amagi in partea loru, goniti, batuti si ucisi trebuie sa-ti vina in minte cuvintele res-cumperatorului lumei, prin cari prorocea gónele crestineloru, — Din aceste fapte neomenóse, usioru potemu deduce, ca in zadaru dice Esc. Sea Taverniculu in cerculariulu seu cátra toti comitii supremi „cumca Il. Ta fiindu patrunsu de responsabilitatea chiemárei impreunate cu starea de diregatoria, vei intrebuintia tóta silintia precum nemijlocitu prin influintia propria, asiá si mijlocitu prin organelle subordinate Il. Tale — ca la alegerile dietali, libertatea deplina a alegatoriloru, nepatimindu vre-o scadere — indeplinirea maioritátii sa fia scutita de ori ce machinatiuni si intrige etc.“ — frumósu se implinesce acestu mandatu, ca unde e poporulu românú in maioritate, acolo oficiantii subordinati prin intriga facu bataie si mórte intre poporu. In asiá modu indeplinirea maioritátii ei nu e scutita, ci tocm'a asuprita si terorisata.

Si cá sa se convinga despre adeveru Esc. Sea d. Taverniculu: se luámu întâiu dela comisiunea conscriítore, apoi sa se vada, cum subordinatele organe intielegu si asculta acelu mandatu gubernialu, si ce felu de libertate, egalitate, si fratieta eserciadia intre poporu acei subordinati oficianti?

Legile din 1848 prin art. V. § 2 lit. a) si c) dau dreptulu de alegere fia-cáru cetatianu, care are unu patrariu de sesie cá proprietate de pamentu, si déca are venitu anualu de un'a sutá fiorini c. m. Acum facu intrebarea, pentrucé Comisiunea conscriítore din Orezidorf a cáru presiedinte e d. Varg'a postmaistrulu de acolo, iara membrii comisiunei e unu Românú imbracatu in piele de . . . , notariulu din Murány Ille, si unu exapothecariu Cserny din Ving'a, dicu cu ce dreptu, si dupa care legi, acea comisiune au eschisu cu dto 19 Nov. 1865 pre poporulu românú din Csernegyház dela alegere, pre Románi cari au 9 $\frac{1}{2}$. 13 $\frac{1}{2}$ si 16 lantie de pamentu cá proprietate. Caus'a e unu lucru placutu; — ca on. comis. au intrebatu pre juratulu comunalu Efremlu Peichi: ca cine sa traiesca? respunsulu au fostu categoricu: Sa traimu toti, pentru acestu respunsu, unulu dintre dnii Comisijunei, ca turbatu au strigatu, afara . . . *) ca si tu esti fiscalu. Urmarea, au fostu ca toti alegatorii románi in numeru de 47 au fostu eschisi dela alegere precum arata indorsat'a Asiá au fostu respinsi si dela comisiunea centrala comitatensa, precum arata indorsata de dto 23 Nov. c. n. nr. 28; care indorsate neaperatu se voru alaturá la protestulu care se va insinúa lá diet'a din Pest'a pentru procedurele nelegiuite la alegerea ablegatiloru din Orezidorf, din partea Comunei Czernegyház. (Va urmá.

Varietáti si noutáti de di.

— Illustritatea Sea Dlu Vice-presied. alu tablei reg. Cava-loru de Alduleanu, au continuatu Lunu calatori'a sea spre Maros-Vasiarhely.

(Multiu mita publica.) Rvrd. Domnu Protopopu Iosifu Brancoveanu si P. on. D. Gregoriu Vitézu, cu ocaziunea santirei bisericiei din Rip'a de susu, au fostu atát'a de marnimosi, de au facutu pre sém'a suscriisulu un'a colecta de 17 f. v. a.; pentru care fapta filantropica li se aduce mul tiumit'a cea mai cordiale. Clusiu 12 Decembre 1865. I. o. a. n. n. e. P. o. p. e. s. c. u., auditoriu de drepturi la academi'a reg. din Clusiu an. I.

Incunoscentiare: Tinerimea romána din Pest'a, are onóre a incunoscentia pre on. publicu, cumca, indemuata de succesulu favoritoriu din a. tr., va dá si in anulu acést'a balu impreunatu cu concertu. Scopulu i va fi, cá si in a. tr. ajutorarea tineriloru románi mai lipsiti, dela Universitatea si gimnasiele de aici. Ne indreptámu de tempuriu rogarea cátra on. publicu românú pentru concursulu seu marnimosu la acést'a intreprindere filantropica. Programulu si invitárele se voru tramite cátu mai curendu. (O. O. Red. románe, suntu rogare a suscepe in colónele foiloru loru acést'a incunoscentiare.) Pest'a 17 Dec. 1865. Comitétulu arangiatoriu. „Conc.“

— Dela Sighisiór'a aflámu, ca acolo in 5 Decembre au nascutu o femeie patru copii gemeni, 2 parte barbátésca si 2 parte femeiesca. Un'a din fetitie pána a dóu'a di au muritu, iara ceilalti trei traiescu.

*) Cuvinte care bun'a cuviintia nu le iarta a se publicá. (R.)

Nr. 55.

EDICTU.

Prin care Fornade Saft'a din Offenbai'a Comitátulu Albei Iulie, de rel. gr. or. carea de 13 ani, cu necredintia au parasitu pre legiuitulu seu barbatu Pufu Todoru din Offenbai'a gr. or. se provóca dela datulu mai de josu, in terminu de 1 anu si 1 di sa se infatísieze inaintea Scaun. protop. gr. or. a Tractului Lupsiei, cáci la din contra la actiunea sotiului seu se va decide si in absentia ei cele ce prescriu SS. Canóne. Offenbai'a 19 Novembre 1865.

Nicolau Fodoreanu, Adm. protop.

CORESPUNDINTIA „TEL. ROM.“ D. Iorg, in Cuvesdi'a, De aici s'a trimisu. regulatu D. B. in Orestia. Ni a fostu peste putintia; dispuneti de bani, cari nu ne competu nici intr'unu tipu. Unui rom, in D. Vomu face. —

Editur'a si tipariulu tipografiei archidiececane.